mOntanyanes. Estratègies creatives per a la dinamització local

Publicat per Interacció [1] el 06/10/2016 - 09:09 | Última modificació: 30/03/2026 - 09:28

La concepció clàssica de les polítiques culturals li atorga a aquestes dos grans tipus d'objectius: els primers, són intrínsecament culturals: donar suport a la creació i l'excel·lència artística, preservar, posar en valor i difondre el patrimoni cultural i formar a la ciutadania en uns valors i coneixements. El segon grup d'objectius pretenia afavorir el be comú i l'interès general, construint i enfortint les identitats locals, regionals i nacionals, millorant el prestigi o la imatge dels territoris o les ciutats o contribuint a la convivència i la cohesió social (Bonet, 2016)

Amb aquesta doble lògica les polítiques culturals van anar diversificant-se i intervenint cada cop en més àmbits però sempre amb una mirada sectorial. Els impulsors de les grans polítiques estructurals, les econòmiques, territorials (o urbanístiques), o les dels serveis socials, tendien a veure la cultura com un tema menor i desvinculat de les qüestions fonamentals per la ciutadania i els grans grups de pressió.

Aquesta mentalitat sectorial, tot i que continua molt vigent, s'ha vist atacada per diversos fronts en els darrers anys. D'una banda per l'auge de les diverses formes de participació ciutadana, que han trencat la lògica administració-creadors-empreses culturals-consumidors, i de l'altra per la consolidació del paradigma de la transversalitat, que defensa la necessitat que les polítiques culturals esdevinguin el quart pilar de la governança, al costat de l'economia, l'equitat social i el medi ambient (Pascual, 2009).

L'Agenda 21 de la cultura adreçava un tema que serà fonamental en els temps futurs: la importància de la cultura en el disseny i la implementació de polítiques de deseovolupament sostenible. No es tracta que el món de la cultura es manifesti a favor de l'ecologisme, o que les industries culturals contribueixin a l'economia, es tracta que totes les polítiques públiques siguin sostenibles i tinguin ànima, tinguin un relat cultural que els relacioni amb la societat d'on sorgeixen i la que volen que en resulti de la seva aplicació.

Sobre la consolidació de les polítiques transversals i la necessitat que la cultura estigui relacionada amb totes les altres accions públiques. [2] Avui us presentem un projecte que s'allunya una mica dels que us hem mostrat en les darreres setmanes, però que exemplifica segurament millor que cap altre aquest lligam entre cultura i desenvolupament local .

mOntanyanes és una empresa de Rialp (Pallars Sobirà) formada l'any 2006 per tres socis, l'Eva Tarragona, la Vanessa Freixa i el Ramon Maspons. Tots tres van néixer al Pallars Sobirà i després de que l'Eva i la Vanesa estudiessin a Barcelona –belles arts i gestió cultural i biologia respectivament) van decidir tornar a casa i aplicar tot el coneixement adquirit a construir un millor futur per la seva regió.

"vam decidir tornar a viure aquí dalt l'any 2006 per muntar aquesta empresa de dinamització rural. El que caracteritza el nostre projecte és l'estima pel lloc on vivim i les ganes per millorar-lo, amb la perspectiva que ens

dóna haver estat fora per detectar les potencialitats que té. En aquells anys la tendència en aquests territoris era un monocultiu de turisme i construcció, i nosaltres teníem la clara convicció de què es podien fer les coses d'una altra manera."

L'empresa, conscient de la manca de capital humà i de professionals amb una visió transformadora al territori ofereix serveis de suport tècnic, principalment a les entitats públiques, per tirar endavant i gestionar projectes de dinamització en tots els àmbits: el cultural, el social o l'econòmic. Treballen principalment al Pirineu català i, de forma més puntual, a altres territoris rurals de Catalunya i de l'estat espanyol.

Una de les particularitats de la seva manera de treballar és la necessitat d'involucrar de la forma més estreta possible als usuaris últims dels seus serveis, siguin els veïns, o entitats, empreses o productors locals. Fent-ho "pretenem aprofitar específicament els recursos endògens del territori, cooperar amb altres entitats i projectes que puguin ser complementaris, i assegurar la viabilitat i continuïtat del projecte a mitjà i, si pot ser, a llarg termini" ens comenta l'Eva Tarragona. Un dels últims projectes en els que han treballat ha estat l'elaboració de les estratègies del nou programa Leader 2014-2020 de dos consorcis, el Consorci Leader Alt Urgell-Cerdanya i el Consorci per al Desenvolupament de la Catalunya Central. En ambdós casos han organitzat un procés participatiu destinat a la ciutadania, els emprenedors i les empreses del territori per recollir les seves inquietuds i propostes i poder així, establir els eixos d'actuació de l'estratègia de cada projecte Leader per als propers anys.

Fa una dècada, quan l'empresa començava a fer camí dos dels seus primers projectes exemplifiquen aquest lligam entre cultura i economia. "Del tros al plat" volia fomentar el consum de proximitat i donar valor als productes locals i per fer-ho va treballar amb productors i consumidors, menjadors escolars i restauradors. Propostes com aquestes, que volen construir un relat sobre la importància de valorar els productes locals i dignificar el sector primari de casa estan molt esteses, però fa 10 anys no eren tan habituals. Com hem vist en entrades anteriors, el turisme cultural a les zones rurals és un element fonamental per revitalitzar unes zones que han anat perdent la seva vitalitat demogràfica i econòmica i de nou en l'actualitat ja es comencen a veure propostes interessants, però fa 10 anys no era tan freqüent una proposta que vinculés la restauració, el senderisme i la recuperació del patrimoni cultural. "Ramat de Camins" va aprofitar el cinquanta aniversari del viatge de Cela i Espinàs pel Pirineu lleidatà per crear una ruta al seu voltant.

Aquests només són dos dels molts projectes que ha desenvolupat "mOntanyanes" en aquesta dècada que fa que treballen al Pirineu. Segurament els seus dos treballs més populars i reconeguts han estat l'associació Obrador Xisqueta i l'Escola de Pastors, tots dos vinculats al projecte Grípia [3], que té diferents línies d'actuació, totes elles enfocades cap al foment del relleu generacional. El projecte gira entorn de l'agroecologia i té una concepció integral de l'explotació familiar. Una sola empresa ha de poder fer la producció, la transformació i la venda directa del producte de forma viable i sostenible. Des de que l'escola va obrir les seves portes, l'any 2009 han passat per les seves aules més de 100 persones, molts d'ells al voltant de la trentena i amb estudis universitaris o d'oficis i amb una voluntat ferma d'aprendre la professió i dedicar-s'hi. Aquesta situació contrasta amb la de les clàssiques aules de capacitació agrària, que han anat perdent alumnes amb els anys.

"L'Obrador Xisqueta" és una altra de les potes del projecte Grípia i té com a objectiu dinamitzar el sector primari vinculat a la llana. La idea ha estat recuperar un producte que amb el pas de les dècades havia perdut totalment el seu valor plantejant un cicle tancat en que els mateixos productors controlin la transformació i la comercialització. Un dels elements importants del projecte ha estat la recuperació de tot el patrimoni vinculat a un producte, la llana provinent la raça xisqueta, que antuvi havia tingut un gran prestigi. Per poder transformar la llana en peces de roba comercialitzables es van organitzar cursos de formació específica amb professors d'arreu d'Espanya i d'Europa per a convertir a professionals del territori en artesans. A hores d'ara s'han "graduat" més de 20 artesans. El gran repte de l'Obrador és el darrer pas del cicle, la comercialització.

Com es veu des del Pirineu la situació de la cultura als petits municipis? L'Eva Tarragona considera que tot i ser aquest un territori perifèric, "hi ha un dinamisme prou important i es troben iniciatives molt interessants, però que en la majoria de casos depenen d'entitats privades i persones individuals que lluiten per mantenir-les i tirar-les endavant. Això potser els hi dóna una certa fragilitat. Només en uns pocs casos, els projectes han tingut la sort o la saviesa de saber trobar la complicitat amb les entitats públiques locals o supramunicipals, i això els permet consolidar-se i tenir una dimensió més gran i repercussió fora del territori. També cal dir que en el cas del Pirineu, hi ha força "descompensació temporal". La major part d'esdeveniments, projectes, actuacions es dóna a l'estiu, quan al territori hi ha afluència turística i de segons residents."

Per projectes com aquest, localitzat en un territori mal comunicat amb les zones més dinàmiques del país, les TIC suposen una eina de treball fonamental. L'Eva ens ho confirma: "Per nosaltres són imprescindibles. I malauradament, als territoris rurals (quan hi ha bona cobertura!) no s'aprofiten prou ni se n'extreu tot el potencial. En territoris allunyats i amb comunicacions viàries lentes, se'n podria treure molt més partit (trobades virtuals, formació a distància, treball cooperatiu a distància...).

El balanç d'aquests 10 anys de feina és molt bo per "mOntanyanes", però en aquesta dècada en què s'han fet grans treballant al territori han pogut comprovar que "els canvis que esperes (en el nostre cas, una major dinamisme del territori) són lents, difícils, i on s'hi involucren factors difícils de controlar".

Bibliografia

Bonet, Lluís. "La dimensión sectorial de las políticas culturales en España: balance, límites y perspectivas". A *Treinta años de políticas culturales en España. Participación cultural, gobernanza territorial e industrias culturales*, Joaquim Rius-Ulldemolins, Arturo Rubio Arostegui (Ed.), València:Universitat de València, 2016, p.23-44

Pascual, Jordi. *Cultura y desarrollo sostenible: ejemplos de innovación institucional y propuesta de un nuevo modelo de política cultural. Resumen Ejecutivo.* Comisión de Cultura, Secretariado Mundial de Ciudades y Gobiernos Locales Unidos, 2009

Categories: Debat 2016
Categories: Interacció: debats
Categories: Activitats Interacció
Etiquetes: desenvolupament territorial
Etiquetes: cultura i sostenibilitat
Etiquetes: petits municipis
Etiquetes: patrimoni cultural

- [4]

URL d'origen: https://interaccio.diba.cat/blogs/2016/montanyanes

Enllaços:
[1] https://interaccio.diba.cat/members/interaccio
[2] https://interaccio.diba.cat/CIDOCblogs/2014/10/17/la-transversalitat-les-politiques-culturals-locals-franca
[3] https://projectegripia.wordpress.com/
[4] https://interaccio.diba.cat/node/6709